

Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo „Angelček“

Štev. 6.

V Ljubljani, dne 1. junija 1905.

Leto XXXV.

V šoli.

Ha-lí, ha-ló... ej res težko
Zdaj v šoli je sedeti,
Poslušati pouk zvesto,
Nikamor se ozreti...

Tam zunaj solnček se blesti
In v šolsko sobo kuka,
Korenček strže: „Hi-hi-hi,
Še konec ni pouka?“

In k oknu vrabček prifrči,
Pa porogljivo reče:
„Kaj v polje bi hodili vi,
Saj solnce vas opeče!“

Ha-lí, ha-ló... ej res težko
Ves dan je v šoli ždeti,
Poslušati pouk zvesto,
Nikamor se ozreti...

A skoro bo počitnic čas,
Potem pa v log in polje,
Tokrat pa radost bo pri nas,
In zlate bomo volje!

Aleksij Ivanov.

27/05 53047

Strti upi.

(Конец.)

Ob navadni uri je stopal prodajalniški uslužbenec po temi za prodajalnico in je čakal Franca. A njega ni bilo. Jezilo ga je. Dolgo časa je hodil semintja. Kar se približa temna postava. V temi ni mogel razločiti, kdo bi bil; zdelo se mu je sumljivo.

Stopi za zid, da bi se mu skrilo. A prišlec ga je menda opazil, pospešil je korake in stopil naravnost proti njemu.

Toneta pogreje, srce mu začne biti kot kladivo, spoznal je voditelja trgovine . . .

Hitro spusti zavoj in hoče zbežati. A oni mu zastavi pot — ga zgrabi za roke in zakriči: „Kaj delaš tu o tem času? Poberi, kar si spustil na tla.“

Tone skoči od njega, a z isto hitrostjo ga ujame krepki mož in ga brez ugovora tira v prodajalnico.

Polno ljudi se je nabralo. Začudeni so gledali ta prizor.

„Imamo ga ptička,“ reče pomenljivo voditelj trgovine in ukaže drugemu hlapcu, naj gre s lučjo za prodajalnico poiskat zavoj, ki ga je name-raval odnesti Tone . . .

Še tisti večer je moral oditi tat v zapor. —

Mínilo je nekaj dni. V prodajalnici so pregledali vse blago, in oblastvo je preiskalo Tonetovo stanovanje.

V njegovi sobi so dobili nekaj blaga, ki je bilo gotovo ukradeno v prodajalnici. V miznici so zasledili med drugimi papirji listič, na katerem je bil napisan račun. Bila je zraven opomba: „Francu Strletu polovico, ostane torej še —.“ —

To je dalo oblastvu povod, da je poiskalo v imeniku mestnega prebivalstva Franca Strleta. —

Še tisti večer je prišel mestni stražnik na Francevo stanovanje in ga ja odpeljal s seboj. Siromak ni vedel, kaj se godi ž njim. Stražnik ga je odvel po temnih ulicah v visoko izbo, kjer ga je čakala temna izba in temna bodočnost — —

* * *

Pri preiskavi se je dognalo vse. Najprej je govoril Franc in je povedal, kakor je bilo. Tone ga je pogledoval ves čas s takim srdom, da so sodniki lahko vse opazili.

Sodniki so bili kmalu na jasnem. Uvideli so lahko, da imajo pred seboj tatiča, ki utegne postati še nevaren, če se mu o pravem času ne pristrižejo peruti.

Obsodba je bila kratka. Tone je dobil nekaj mesecev strogega zapora z ozirom na to, da je s pretenjem še zapeljal človeka, ki je bil doslej še čisto nedolžen.

Ker je pa Franc tudi sam nekoliko zakrivil, ni mogel oditi popolnoma prost, ampak je dobil malo kazni, v svarilo, da nikdar več ne stori kaj takega.

* * *

Črevljar Strle je ravno krpal v svoji sobici črevlje, ko mu je došla strašna vest o sinu Francu.

Roke so mu odrevenele. Zakričal je, da je strašno odmevalo po delavnici. Prijel se je za glavo in se onemogel zgrudil na posteljo. Črno se mu je storilo pred očmi, in zajokal je kot otrok.

Žena je prišla ravno s polja in je stopila v sobo. Obstala je pred vrati. Ni mogla umeti tega prizora.

„Kaj se je vendar zgodilo, povej . . .!“ Beseda ji je zastala v grlu in začela se je tresti.

„Izgubljeni smo, uničeni popolnoma! O Franc, kaj si nama storil na stara leta!“ — —

Žena je ségnila po listu, ki je ležal na tleh. Prekrižala se je, in sapa ji je zastala. Brala je počasi nekaj besed, vse se ji je vrtelo pred očmi . . .

„Tat?! Najin sin!“ In sesedla se je na stol. Po sobi pa je odmevalo plakanje nesrečnih staršev . . .

Še tisti dan je stal pred Strletovo hišo kmetiški voz. Jošt in njegova žena sta se odpeljala v mesto k sinu.

Ko sta vozila mimo hiš, so ju ljudje izpraševali, kam tako nenadoma, a onadva jim nista mogla odgovarjati.

Dolga je bila pot, in oba sta ves čas molčala, utopljena vsak v svojo bol. Žena je jokala, Jošt povešal glavo. A pri srcu mu je bilo grenko, kot bi mu bila črna ptica kljuvala krvavečo rano. Prevelika je bila siromakova bolešt, da bi jo mogel izražati v solzah . . .

V mestu sta se ustavila v gostilni.

Drugi dan sta šla k sinu. Prišel je k njima v čudni obleki s čuvajem, ki je stal ves čas poleg njega. Mati je jokala, a oče ga je izprašal tako mirno in lepo, da je čutil Franc v vsaki besedi tiho bridkost. In vzljubil je tistikrat svojega očeta bolj kot kdaj prej v svojem življenju. Stal je pred njim kakor pribit in čutil dvakrat svojo nesrečo in ponižanje.

Ni si upal pogledati očetu v oči, kajti na srcu je začutil težko breme, ki ga je tlačilo k tlom.

Oče pa ga je tolažil, da bo tudi ta krivda pozabljena, ko prestane kazni, in da bo prišel sčasoma h kruhu, če bo postal pameten in pošten.

Franc se je topil v solzah. S težkim srcem sta odšla roditelja, on pa je zajokal, kot še nikdar v svojem življenju . . .

Kmalu je prestal Franc svojo kazni. Ko je bil prost, je odšel v šolo. A moral je takoj izstopiti. Dobil je izpričevalo s slabim redom v vedenju. Vendar je prišel po priporočilu profesorja, ki ga je imel vedno rad zaradi njegove marljivosti, k nekemu doktorju v pisarno. Tam je pridno delal in

pazil na vsak korak, tako da si je kmalu pridobil zaupanje svojega gospoda. Dobival je toliko plače, da je za potrebo živel. Kadar si je mogel pa kaj pritrpati, je poslal svojemu očetu.

Dve leti je prebil v pisarni. Mučile so ga skrbi, kaj bo z bodočnostjo. Vse življenje sedeti pri mizi in delati za druge, sam pa stradati, tako ne more naprej.

In vendar je bil sam kriv vsega tega! Kolikokrat se je že pokesal, a bilo je prepozno.

V pisarni je služil ž njim mladenič, ki je vedno sanjal, da jo potegne k vojakom. Pravil je včasih Francu, kako dobro službo lahko dobi, kdor dosluži dvanajst let pri vojaki.

Tudi Franca je začel polagoma veseliti vojaški stan.

Ko je prišel čas nabora, se je odločil tudi Franc, da se zglesi kot prostovoljec. Odide domov k očetu in ga poprosi, naj mu dovoli, da gre iz pisarne k vojakom. — In oče Strle niso branili.

Franca je šel z očetovim dovoljenjem na nabor, kjer so ga potrdili.

* * *

Bilo je nekaj let za tem. Pri Strletovih se je marsikaj predrugačilo. Francevo mater so že položili k večnemu počitku. Oče pa je še vedno sedel v svoji sobici in krpal črevlje kot nekdanje čase. A tak ni bil več kot včasih, vesel, zadovoljen in zabaven.

Zahajal je le malokdaj med ljudi. Pa še takrat je bil molčeč in zamišljen. Žalost se je brala z obraza, in skrb mu je zarezala v čelo globoke gube.

Od sina je dobival pogosto pisma in vsakega je bil neizrečeno vesel. Posebno, če je izvedel, da se mu dobro godi. In kadar so ljudje videli Jošta veselega, so vselej sklepali, da je dobil od sina veselo poročilo.

Neke zime pa je Jošt nenadoma zbolel. Šel je s sosedovimi pomagat v gozd, a pri tem se je prehladil in drugi dan je legel.

Prijazna sosedinja mu je hodila streč in mu nosila hrane. Toda zboljšati se mu ni hotelo.

Ko je pa postalo malo lepše vreme, je vendar spet vstal. Zvečer pa je začutil v glavi silne bolečine. Polagali so mu obkladke, a bilo mu je vedno hujše.

Vso noč je ostal sosedov ded pri njem. Do jutra je vzdihoval Jošt. Začelo se mu je blesti.

Govoril je o umrli ženi, o sinu, o vojski, vse zmedeno. Včasih je malo zadremal, a nenadoma je spet zakričal, naj mu puste sina, naj ga ne umore.

Zazoril je dan. Od vseh strani so prihajali vaščani k bolnikovi postelji in ga tolašili. — A on ni čul nikogar, samo govoril je nerazumljive besede. Največkrat je omenjal sina Franca . . .

Ljudje so prihajali in odhajali s tožnimi obrazi in pomilovali ubogega Jošta.

Dolgo ni mogel vstati. Črez mesec dni šele je zapustil sobo in šel s sosedom na vrt.

Sosed ga je semintja kaj vprašal, a Jošt je dajal popolnoma napačne odgovore, ali se je pa čudno nasmejal. Opazili so kmalu, da pri Joštu ni vse prav v glavi.

Prešla je pomlad in približalo se je poletje. A Joštova bolezen je ostala. Sosed ga je vzel v svojo hišo, kjer so skrbeli zanj kot za svojega.

Ker pa ni bilo skoro nikakega upanja več, da pride popolnoma k pameti, in ker sosed sam ni bil posebno premožen, je hotel iti k županu, da bi ga spravili v mesto. Toda nekateri gospodarji so bili proti temu in so sklenili, naj ga ima vsak nekaj časa v svoji hiši.

Tako je ostalo. Hodil je Jošt iz hiše v hišo, pomagal tupatam pri delu, in ljudje so ga radi podpirali. Imel je vsega za potrebo.

Ker se mu je sčasoma na umu malo zboljšalo, se je naselil v svoji hišici in hodil beračit od praga do praga. Poredni vaški otroci so mu včasih nagajali, da je šel njegov sin v vojsko in da so ga ustrelili.

To je Jošt poslušal s strahom in je začel verjeti. Pogosto se je razjokal. A jokali so tudi poredneži, ki so Jošta žalostili. Doma je pela šiba.

Tako je živel Jošt dobro leto.

Kamor je prišel, so ga ljudje imeli radi. Postal je sčasoma tudi bolj vesel. Povsod je pa vzbujal pomilovanje, saj so ljudje vedeli, kako ga je udarila usoda s trdo roko.

Vaški župnik, ki so poznali moža kot morda nihče v vasi, so se ga usmilili in so ga vzeli k sebi. Dali so mu prijazno izbico pod streho, hrano in obleko.

Hodil je Jošt k bučelam, jim pospravljaj in stregel. Znal je ravnati z njimi kot malokdo.

Tako živi Jošt še zdaj pri dobrem župniku in se mu vedno bolj jasni razum. Lepo živi v župnišču, dela, kolikor sam hoče, in se spominja svojega sina. Le to še želi in mnogo moli, da bi ga še enkrat videl svojega Franceljna, predno ga poneso za cerkev svetega Janeza . . .

Dobro očetovsko srce! . . .

Slavko Slavič.

Iz dežele bajk in basni.

24. Svetolaska.

(Pravljica).

Svoje dni sta živela brata. Eden je bil z lahkoto obogatel in je imel vsega v obilici. Drugi pa, z imenom Dejan, si ni mogel pomagati, akopram je delal noč in dan, se trudil in obrnil trikrat vsak vinar, pređen ga je izdal. Vedno slabše mu je šlo; trpel je največjo revščino, postil se dan za dnevom, in končno ni mogel dobiti revež celo službe nikjer.

„Kaj hočem?“ je vzdihoval, „vse gre narobe. Sreče ni, pa je ni. Prav govore ljudje, da iz nič ni nič. Kako dobro se godi mojemu bratu; jaz pa sem lačen vsak dan, raztrgan, in vendar delam kakor črna živina! K bratu pojdem in ga poprosim, naj mi pomaga, saj ima vsega dovolj!“

Kakor je sklenil, tako je storil. Napoti se k bratu. Bival je v veliki in krasni hiši.

„Pomagaj mi, brate“, ga zaprosi, „saj vidiš, kako sem reven. Službe nimam in prihranil sem si še manj kot nič. Danes še nisem imel nič v ustih. Pomagaj mi, in Bog ti bo poplačal!“

Bogati brat pa je nagubančil čelo in je osorno odgovoril:

„Kdor zgodaj vstaja, mu kruha ostaja. Potrudi se, saj si mlad in čil! Jaz sem se tudi mučil, preden sem spravil kaj skupaj! Pa da ne porečeš, da si šel lačen izpod moje strehe, ukažem ti dati hleb kruha.“

In res dobi Dejan hleb kruha. Ponižno se zahvali bratu in hoče oditi. Pa ga brat pokliče nazaj.

„Poslušaj! brat moj si, in zato te povabim jutri na obed. Gostovali bomo, ker bo moje žene god.“

„Kako naj pridem?“ se izgovarja oni. „K tebi pridejo visoki gospodje in gospe, a jaz sem reven.“

„E, le pridi“, mu ukaže brat, „se bo že našel tudi zate kak kotiček!“ Dejan obljubi, da pride, pa odide.

Drugi dan se obleče čedno, kolikor se je mogel po svoji revščini, in gre ob določen uri k bratu.

Gospoda se je privržala v krasnih kočijah, oblečena v svilo in baržun. Vse se je svetilo srebra in zlata. Dejan se je sramoval v svoji revni obleki. Ostane v veži in pričakuje, kdaj morda pride mimo brat.

Ni dolgo stal, kar se predenj postavi sluga in mu oblastno pokaže vrata:

„Beračev ne potrebujemo!“

Dejan mu ponižno odgovori, da čaka hišnega gospodarja, in poprosi služabnika, naj ga pokliče.

Ali ta se mu nasmeje v obraz, pokliče še enega tovariša, in oba skupaj iztirata Dejana iz hiše.

Glasi smeh je spremljal Dejana, ko je žalosten odhajal. Milo se mu je storilo, da so tako ž njim ravnali v hiši rodnega brata. Ves obupan koraka dalje in si misli:

„Ko bi vendar našel kak zaklad, ali da bi mi kak dober duh podaril kepo zlata, e — potem —“

Ali nič ni bilo. Pride v gozd in koraka vedno dalje po njem. Ker ni gledal na pot, se je izgubil in ni vedel, kje je. Išče in išče, ali nikjer ne najde steze.

Truden se vleže v mah in zaspi. Hude sanje ga omamijo. Bori se z roparji, plava po morju, a končno v neki puščavi umira od žeje.

Kar se mu zazdi, da vidi v resnici neko prikazen. Svetlo je postalo v gozdni temini. V sredi svetlobe pa je plavala ženska podoba, oblečena

v dragoceno tanjčico, in zlati lasje so se ji razpletli. Prijeten vonj se je razširil okoli.

Prikazen izpregovori:

„Jaz sem gozdna vila Dragojila. Znano mi je tvoje ubožstvo in trdosrčnost tvojega brata. Jaz ti bom pomagala. Toda mladenič si, krepek in čil, in ne spodobi se, da bi v brezdelju užival bogastvo. Zato vzemi konja in obleci obleko, ki jo boš našel, in pojdi po svetn. Spremljala te bom na tvojih potih, dokler boš dober in pobožen!“

To rekši vila izgine.

Dejan pa si mane oči in v čudu gleda na kraj prikazni. To ni bil san, to je bila resnica!

Ta hip zarezgeta za njegovim hrbtom konj. Vesel skoči Dejan po konci in ugleda krasnega belca, ki je nosil dragoceno obleko in še dragocenejše orožje.

Dejan uvidi da si je res pridobil mogočno zaščitnico. Preobleče se po vilini volji, opaše si meč in zajaše iskrega konja.

A glej novo čudo: konj se ni dal voditi, ampak je šel popolnoma svojo pot. Dejan je mislil, da stori najboljše, če mu pusti voljo. In res ni trajalo dolgo, pa sta bila zunaj gozda.

Precej časa je že jezdaril po svetn. Sila bi se mu že bila godila, ali dobra vila je bila napolnila vse žepe njegove obleke s suhim zlatom.

Naposled pride s svojim konjem v veliko mesto. Vse se je čudilo mlademu junaku, ki je dirjal v tako krasni obleki po ulicah.

Ali nekaj se je Dejanu zdelo čudno. Z vseh hiš so vihrale črne zastave; nekatera poslopja pa so bila celo vsa zagrnjena s črnim blagom. Hrupa ni bilo nikoder, in vse je kazalo na žalost.

Popraša nekega meščana, kaj to pomeni.

„Ah, vi ste ptujec!“ mu odgovori. „Le poslušajte! Naši kraljični Svetlolaski je bilo dolgčas in je hotela potovati po kraljestvu. Kralj ji je dovolil in ji dal veliko spremljevalcev. Ali na poti skozi velik gozd se je oddaljila od njih. Spremljevalci so hipoma začuli krik. Ali ko so pohiteli za Svetlolasko, so našli samo njenega konja. Preiskali so vse, ali Svetlolaske niso našli.“ „Ali kam bi bila izginila?“

„Kdo ve? Nobenega sledu niso našli za njo. Naš stari kralj je silno nesrečen! Dal bi rad vse, če bi jo zopet našel!“

Dejan se zahvali prijaznemu možu in jaha dalje. Sklene, da poišče kraljično, če treba, konec sveta.

Komaj odide iz mesta, že mora skozi teman gozd. Tu se nekoliko odpočije.

Komaj pa počiva nekoliko trenutkov, ko se mu zopet prikaže vila Dragojila.

„Ti misliš iskati Svetlolaske“, nasmehlja se mu, „in našel jo boš. Ali bodi pogumen in srčen, ker Svetlolasko imajo v oblasti gorski duhovi. Prepusti se konju. Pripeljal te bo na kraj, kjer gospodujejo. Videl boš skalo in pred njo tri lipe. S to palico potrkaj nanjo!“

Z nasmehom mu izroči vila palico in izgine.

Pogumno skoči Dejan na konja. Popusti uzdo, da ga je belec lahko nesel, koder je hotel. Konj je dirjal po silno pustih krajih. Le tupatam je rastla borna zel med kamenjem. Nikjer ni bilo živega bitja, samo visoko v zraku je plavala ptica roparica.

Željno je napejnal Dejan oči, da bi ugledal skrivnostni kraj. A še-le tretji dan v mraku zagleda visoko pečino, pred katero so rastle tri lipe.

Tajinstvena se mu je zdela okolica. Čudno mu je bilo pri srcu, ko je razjahal konja. Stopil je k pečini in potrkal nanjo enkrat, dvakrat, trikrat. —

Komaj je udaril tretjič s čarobno palico po skali, kar se s hrupom odpre in pokaže se mu temen vhod. Iz njega pa stopi pred Dejana možiček z dolgo sivo brado.

„Kdo si, človek?“ vpraša jezno.

„Pelji me h kralju gorskih duhov!“

„Za menoj!“

Možiček izgine v hodniku. Dejan stopa srčno za njim. Temno je bilo, in videl ni nikogar, pa vendar se mu je zdelo, kakor da sliši šeptanje in govorjenje.

Kar se zasveti od daleč. Še nekoliko, in Dejan pride s svojim spremnjevalcem v veliko votlino, katero je razsvetljevalo nebroj lučič. Stene so bile iz samih dragih kamenov in vse se je lesketalo, svetilo in bleščalo, da je Dejanu slepilo oči.

V votlini je bilo vse polno bitij, podobnih Dejanovemu vodniku. Prav spredaj ugleda Dejan vzvišen prostor s prekrasnim prestolom, na katerem je sedel kralj. Mnogobrojne straže so stale okrog njega.

Globoko se Dejan pokloni kralju.

„Kaj hoče ptujec v mojem kraljestvu?“ vpraša kralj.

Zopet se prikloni Dejan in izpregovori:

„Velemogočni kralj gorskih duhov! V tvoji oblasti je kraljična Svetlolaska, hči našega vladarja. Usmili se starega očeta in daj mu zopet nazaj hčer, ki je radost in veselje njegovih starih dni!“

Ali kralj mogočno mahne z roko in odgovori:

„Idi odtod! Pod mogočnim varstvom si, in nismo ti mogli braniti sem. Svetlolaske pa ne damo!“

„Ne damo!“ završalo je po votlini.

„Mogočni kralj! Pomisli, da je Svetlolaska hči kraljeva, in da bi njen oče rad dal za njeno osvoboditev vse, kar ima!“

„Ha, ha, ha!“ zasmee se kralj duhov. „Kaj nam morete dati vi zemeljski črvi? Zlata, srebra, dragocenih kamenov? Ozri se! Ali ne vidiš, da imamo teh stvari stokrat več kakor vi? Le enega bi nam bilo treba: Zlate rože!“

„Zlate rože!“ završalo je po votlini.

„Zlate rože!“ ponovi Dejan.

„Da!“ odgovori duh. „Ali te nimate ljudje. Pa dokler je ne prineseš, ostane Svetlolaska naša. Odidi!“

Jezus izroči sv. Petru poglavarstvo sv. cerkve.

In kralj spet mahne z roko. V hipu je bila tema po votlini, in Dejan je ostal sam z voditeljem.

„Pojdi!“ reče Dejanu. Šla sta po hodniku nazaj, in kmalu je bil Dejan zopet na prostem.

Skala se je zaprla za njim.

Dejan ni vedel, kaj bi storil. Zlata roža! Še nikdar ni slišal o nji. Kako in kje jo torej iskati?

„Zdaj naj bi mi pomagala zopet moja vila!“ vzdahne žalosten. „Pridi, vila, pridi!“

Komaj izusti te besede, že stoji vila pred njim.

„Zlate rože ti je treba? Jahaj vedno proti solncu in prišel boš do gorovja. Na najvišji vrh, na katerega še ni stopila človeška noga, moraš priti in tam najdeš zlato rožo! Ako jo utrgaš, hiti iz kraja in se ne oziraj!“

Zopet je izginila, preden je mogel Dejan izpregovoriti besedo.

Vesel zasede Dejan konja in jaha proti solncu. Še-le za teden dni pride do gorovja, ki se je silno visoko dvigalo k nebu. Vrhovi so bili pokriti s snegom in ledom.

Čudeč se je ozrl Dejan na te gore. Tu naj bi rastle zlata roža! Kako neki, na samih skalah menda, pokritih s snegom? Neverjetno je majal z glavo. A spomni se, da ga vila gotovo ni nalagala, in pogumno je začel lesti v hrib.

Težavna pot je bila, silno težavna. Plezati je moral po strmih pečinah, in stokrat je bilo njegovo življenje v nevarnosti. Zdaj je visel nad globokim prepadom, zdaj se mu je utrgala skala pod nogami in bučeč se valila v dolino, da se je komaj sam še obdržal. A naprej je vendar šlo.

Prišlo je pa še huje. Moral je čez ledenike in s snegom pokrite bregove, in bleda smrt mu je povsod zijala nasproti. Pa vkljub vsem oviram se je vendar vedno bolj bližal cilju.

Končno se je dvigalo skalovje navpik proti nebu; kakor kak grad je stalo ponosno na gori. In tja gori je bilo treba iti, tam je morala biti zaželjena roža.

Pa pogum velja! Počasi je plezal po skalovju, ki je skoro navpik štrlelo kvišku. Vsaka, še tako mala poka mu je dobro služila. Roke so se mu že tresle truda in toliko, da ni že omagal — toda vrh je že tudi tukaj: še enkrat se vzpne in na vrhu je.

Toda — ali ga motijo oči, ali je resnica, ali san? Pred njim je vrt; vrt krasan, kakor si ga ne more misliti človek. Najlepše drevje, najlepše cvetice so združene v nadzemsko krasoto.

Mile sapice pihljajo tu, rahlejšje in ljubkejšje kakor najlepši spomladni dan. Nekoliko stopinj pod tem krasnim vrtom pa vlada zima in mraz.

Omamljen od krasote obstoji Dejan. Kaj tako krasnega in lepega še ni videl nikoli. Stopi nekoliko korakov dalje.

A tu, prav v sredi tega rajskega vrta, stoji zlata roža. Svetla kakor solnce raste v sredi, in Dejanu se zdi, kakor da prihaja vsa toplota od nje.

Zabolelo ga je skoro, ko se je spomnil, da mora to prekrasno rožo utrgati. Počasi se ji bliža.

Skrivnostno se ziblje perje dreves, in Dejanu se zdi, da mu vse brani: Ne trgaj zlate rože! Toliko, da se ni skesal.

Ali spomni se ujete kraljične. Srčno stopi naprej, utrga rožo in jo skrije v nedrije.

Kakor stoteren vzdih je zazvenelo po vrtu. Nato pa se vzdigne šum in hrum, da je Dejanu srce odrvenelo strahu. Krasni vrt je izginil.

Z rožo na prsih je hitel Dejan navzdol. Polovico manj časa je rabil do doline. Po gori pa je razsajal vihar, orkan, kakršnega ni še doživel človek. Da ni Dejana varovala zlata roža, ne prišel bi bil živ z gore.

Kakor veter je drl Dejan naprej. Čez teden dni je prišel pred tisto skalo s tremi lipami. Potrka s čarobno palico in zopet se prikažejo vrata.

„Kaj hočeš, ptujec?“ vpraša že znani možiček.

„Pelji me h kralju!“

„Pojdi!“

Zopet prideta v votlino. Kralj duhov je sedel na prestolu v prelestni krasoti. Jezno se je vzdignil, ko je zagledal Dejana.

„Človek, zakaj nas nadleguješ?“

„Kralj gorskih duhov! Obljubil si, da mi izročiš kraljično, če ti prinesem zlato rožo. Tu je!“

Ob teh besedah potegne Dejan iz nedrij rožo — bila je sveža, kakor takrat, ko je bila utrgana. Kakor solnce je razsvetlila votlino. Lučce po nji so obledele, kakor oblede zvezde po dnevu.

„Zlata roža!“ se je čulo veselo po votlini. Kralj pa je izpregovoril:

„Prinesel si nam, kar smo najbolj želeli. Sedaj nam bo zlata roža razsvetljevala sobane in palače. Vrnem Svetlolasko!“

Kralj je zamahnil z roko. Tisti hip je čutil Dejan, da mu sili nepremagljiv spanec na oči. Izkušal se je premagati, a ni šlo, zgrudil se je po votlini.

Ko se je Dejan zopet vzdramil, je ležal pod milim nebom. Poleg njega je sedela kraljična Svetlolaska.

Prestrašen skoči Dejan na noge. Ali Svetlolaska se mu ljubko nasmeje, rekoč: „Moj rešitelj, hvala ti bodi!“

Ko se pa ozre, zapazi čudeč se v bližini dva konja. Njegovega belca pa ni bilo. Ker ni bilo nikjer človeka, domisli se, da je to vilino delo.

Vesela zasedeta vsak enega konja in jezdita proti mestu. Med potom so pa ljudje navdušeno pozdravljali Svetlolasko in njenega rešitelja.

Še daleč pred mestom jima pride naproti sivi kralj z velikim spremstvom. Zvedel je že vest, da mu je rešena hči.

Svetlolaska skoči s konja in pohiti očetu v naročje.

„Moje dete, moje dete!“ zaplače kralj radosti in jo poljubljuje in objema. Nato pa pokaže Svetlolaska Dejana:

„To je moj rešitelj!“

„Bodi blagoslovljen, moj sin!“ izpregovori srečni oče in ga objame.

Kaj bi še dolgo pravil? Stari kralj je mladima prepustil vladanje, in bili so srečni vsi — stari kralj, Dejan, mladi soprog in Svetlolaska, njegova dobra ženka.

Dolgo vrsto let je že vladal Dejan na srečo in zadovoljnost narodovo. Nekega dne se je izprehajal pred svojo palačo. Kar pade predenj mož, oblečen po beraško.

„Moj brat, moj brat!“

Tedaj je spoznal Dejan svojega nekdanj bogatega brata, ki je pa po raznih nesrečah obubožal. Ali Dejan ni ravnal trdo z njim kakor nekdanj on, ampak vzel ga je k sebi. Živel so srečno vsi na kraljevem gradu. P. D.

25. Mati in njena hčerka Anica.

Ženi je umrla hčerka Anica. Mati od žalosti ni pila, ne jedla in je le plakala tri dni in tri noči. Tretjo noč je zaspala. In v spanju je videla, da se ji bliža Anica in drži v roki vrček.

„Kaj ti je, Anica? Čemu ti je vrček?“

„V ta vrček zbiram vse tvoje solze, mamica. Glej, vrček je poln do vrha. Ne plakaj več! Ako boš še plakala, bodo tekle solze čez rob na zemljo, in tedaj bom žalostna na onem svetu. Sedaj mi je dobro tam.“ —

Mati odsihmal ni več plakala po svoji hčerki. Veselila se je, da ji je dobro na onem svetu.

(L. N. Tolstoj.)

26. Drevesce in vetrovi.

„Siloviti, nikdar ugnani vetrovi!“ tožilo je mlado drevesce nevoljno. „Zakaj vihrate s tako brezozirno in brezmerno močjo preko mene? Zastavljati moram vse svoje moči, da vam kljubujem in ne podležem!“

„Potolaži se, drago drevce!“ zabučé vetrovi. „Mi s tem, da ti silovito majemo debelce in se upiram v tvoje veje, le krepimo tvoje korenine, od kojih je odvisna vsa tvoja bodočnost.“

Drevesce se je potolažilo ter vztrajno in potrpežljivo prenašalo vetrovne sile. Tako je zrastle v orjaško drevo, ki lahko prenaša najhujše viharje.

Zvonimir Maslè.

27. Medved in klada.

Po ozki poti nad skalovito strmino se je leno sprehajal podplatar medved in se škodoželjno oziral v dolino. Hotel je srečati človeka, trdno prepričan, da zdrobi njegovo moč in orožje ter osmeši vso njegovo razvito premetenost.

Toda pravtedaj ga zgrabi za rejeni vrat močna zanjka. Srdit se obrne in vidi, da je zanjka pritrjena na debelo klado. Zarenči: „Človek ni še za-

dosti premeten! A ti neumno deblo, boš drago plačalo svojo predrznost in se skoro razdrobilo na iveri po tem skalovju!“

To rekši se upre v nastavljeno klado in jo na vso moč telebi čez pečine...

Vendar se v svoji strasti ni oprostil zanjke na kladi. Tako je klada tudi njega potegnila s seboj, ga vlekla po strmini in zdrobila pod svojo težo.

Strast je slepa. —

Zvonimir Maslè.

28. Volk in osel.

„Kaj ti je, da hodiš tako težko in šepasto?“ vpraša volk kruljavega osla.

„Trn se mi je zapičil v nogo“, odgovori mu ta. Volk stopi bliže ter pravi: „Pokaži mi vendar nogo, jaz te gotovo rešim nadloge.“ Osel mu poda nogo. Nagloma zgrabi volk trn z zobmi ter ga vleče z vso močjo iz noge. V tem pa ubogega osla tako hudo zaboli, da odmakne bolno nogo, z drugo pa v naglici volka tako neusmiljeno počí v čelo, da se mu zablisne pred očmi. Zdaj šele spozna volk svojo nepremišljenost in reče sam sebi: „Mesar sem, pa sem hotel biti zdravnik; to pač ne gre!“

Vsak ostani pri svojem poslu!

Prired. Jos. Balič.

Spominčica

na grob gospodične Ernestine Magušar, umrle 20. aprila 1905.*)

Pomlad evetoča klije po deželi,
Cvetie nebroy iz zemlje sili spet,
A ti si, evetka, zapustila svet,
Da evela v vesni večno boš veseli.

Saj kakor evetke le na kvišku zpó,
Za solneem jih obrača hrepenenje;
I tebi le za večno je življenje
Sree plamtelo vsikdar pregorko.

Prav oni sveti dan, o Ernestina,
Ko Jezus dal nam Rešnje je Telo,
Je bila tvoja rajska ženiinina.

Vzprejel Zveličar tvoj te je v nebo,
Kjer zdaj je tvoja srečna domovina
V plačilo ti za službo prezvesto!

—la.

*) Rad priobči „Vrtec“ ta spominček svoji nekdanji pridni naročnici, ki se je v samostanski šoli v Škofji Loki kot pridna učenka tako vzgledno vedla in kot vzorna članica (asistentinja) Marijine družbe tako prikupila, da je ostala učiteljicam in učenkam v nepozabnem spominu. Še bolj se je razodelo njeno biserno lepo srce v Leonišču v Ljubljani, kjer je silno hude bolečine trpela ne le z junaško potrpežljivostjo, marveč z neko angelsko radostjo, da je celo doktor Š. rekel, da je ona njegov edini bolnik, ki je vedno vesel. Seveda je bila tudi vsa druga priprava za njeno srečno smrt kar moč skrbna in natančna. Naj počiva v rajskem miru!

Roža.

V raju jaz sem se rodila,
Roža snežnobela,
Vse z lepoto sem vabila,
Krasno tam dehtela.

Bila v svet sem jaz pognana
Z Adamom in Evo,
Da trpela bi udana
Ž njima bôl in revo.

Ko je Kajn umoril brata, —
Prva smrt na sveti, —
Rdeča bila vsa je trata,
Rdeči moji cveti.

Bila sama od cvetic sem
Priča bratomora,
In sedaj svarilen klic sem
Bratskega razpora.

V dele vse odslej svetá sem
Sprémnica človeku,
In njegovega srcá sem
Radost v vsakem veku.

Grkom, Rimcem cvet jaz sveti
Sem znanila slavo,
Vójniku za dom oteti
Sem krasila glavo.

Na sestanke môž prevrlih
Mene so jemali,
In na grobe so umrlih
Moje cvetje stlali.

In ko Krist umrl za svet je,
Za človeštvo celo,
Moje spet postalo cvetje
Tiste dni je belo.

Vendar tudi še ubojno
Znamenje jaz nosim,
Cvetje rdeče-belo-dvojno
Po vrtovih trosim.

Sveti oče vsako leto
Zlato posveti me:
Ktera knežna žije sveto,
Tista v dar dobi me.

Prva pa mi čast na svetu,
Da Mariji mili,
Najkrasnejšemu so cvetu
Mene posvetili.

In od prvega že veka
Roža sem zdravilna,
Že za mnogega človeka
Cvetka sem rešilna.

Vse zato pa me spoštuje,
Razna daje zvanja,
Duh in bôje občuduje:
Vse se meni klanja.

Angelar Zdenčan.

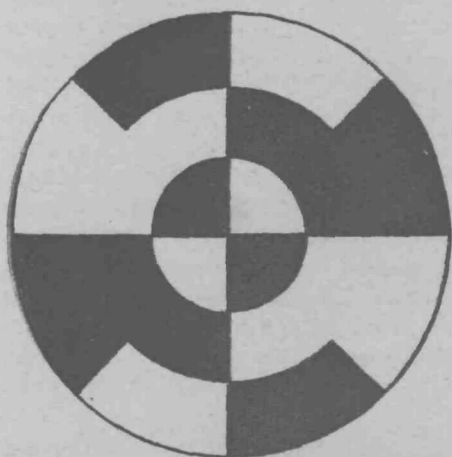

Koristna zabava.

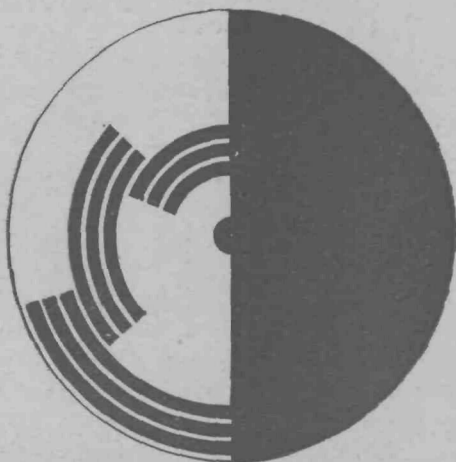
(II. Svetloba in barve.)

Mavrica! Kdo se je ne razveseli, ko jo zagleda? In te sedmere barve, kako so lepe, kako sijajne! Marsikateri otrok si je že želel, da bi imel takih barv v svojih predalčkih, a ni jih na prodaj, tako lahkih in prozornih, čistih in svetlih. Gotovo je znano bralcem

Vrtčevim, kako se prikaže mavrica. Solnce namreč posveti v dež in bela solnčna svetloba se v deževnih kapljicah lomi, se razprši v sedmere barve, iz katerih sestoji bela solnčna svetloba, in se nazaj odbija. Pa porečeš, kaj pa imajo mavrične barve opraviti s temi krogi tukaj v „Vrtcu“, ki so črni in beli? Glej! Mavrične barve, ako jih naslikaš drugo poleg druge v sedmih delih na okroglo ploščico iz bele lepenke (kartona), ko si razdelil krog iz središča na sedem enakih delov, izginejo, ako tako ploščico prav hitro zavrtiš okrog sre-

Štev. 17.

Štev. 18.

dišča, ali na vretenu ali kot vrtalko. In čim lepše so bile barve in čim hitreje vrtiš, tem bolj bela bo vsa ploskev. Torej sedmere mavrične barve se dajo spojiti v belo barvo. Poizkušali so pa tudi narobe. Vzeli so okrogle ploščice, na katerih je bila le črna in bela barva primerno razdeljena, in so se hoteli prepričati, ali bi se ne dobilo na ta način mavričnih barv.

Slika (št. 17.) je najbolj priprosta. Naredi iz belega kartona krog s premerom 6 cm. Polumer je torej 3 cm, tega razdeli na tri dele, zarisaj znotraj dva kroga, vse drugo pa napravi, kakor vidiš na sliki. Ako napraviš iz te okrogle ploščice vrtalko in hitro zavrtiš, ne boš videl ne bele in ne črne barve, ampak lepo modrosivo. Slika (štev. 18.) ti pa pokaže že nekaj lepšega. Zavrti ploščico na desno, in pokažejo se ti pri lepi dnevni svetlobi (ne na solncu) notranji deli kroga temnordeči, vnanji pa temnomodri ali vijolični, v belih presledkih pa se prikaže lepa svetlovišnjeva barva. Srednji loki so zeleni, ob njih se pojavi včasih lepa rumena barva. Morda ne boš takoj dobil zaželenega učinka, a ne izgubi potrpežljivosti. Pri tretji plošči (štev. 19.) so barve še živjše, ker so bolj svetle. Pri teh poizkusih je mnogo odvisno od lepe bele barve kartona, od svetlobe in hitrosti vrtenja. — Kako je mogoče, da se na ta način dobé in vidijo barve, tukaj ne moremo razlagati, za naše čitatelje bi bilo to pretežko. Kdor se bo učil fizike (optike) v srednjih šolah, se bo morda spomnil teh „Vrtčevih“ slik za pouk in kratek čas.

Štev. 19.

Iz zaklada naših pregovorov.

58. Kakor se posojuje, tako se vračuje.

Posojevanje je zelo imenitna reč za socialno življenje. To nam izpričujejo mnogoštevilne posojilnice. Pa ne le posojila v denarjih, marveč tudi posojila drugih, za življenje potrebnih reči so skoro neizogibna. Kolikrat reši dober sosed svojega soseda iz največje zadrege, ako mu posodi kako orodje, živino za delo, ali tudi za kuho kaj, ako je nenadno pošlo itd. Zlasti je to potrebno v oddaljenih in samotnih krajih, kjer ni mogoče kupiti vseh potrebščin; večkrat bi bilo pa tudi potratno, ko bi si moral človek nakupovati takih reči, ki jih le redkokrat rabi.

Posojevanje je pa še posebno v moralnem oziru velikega pomena, ker podpira medsebojno slogo in prijateljstvo. Kdor prosi na posodo, kaže zaupanje do onega, katerega naprosi; kdor pa rad posojuje, razodeva blago srce in krščansko ljubezen.

Pri denarnem posojilu se vrača navadno z obrestmi. Ob navadnem posojevanju pa se vračajo le posojene reči ali enake vrednosti. Vendar je pa tudi tu neka tiha zaveza med poštenimi ljudmi: „Zdaj jaz posodim; kadar bom pa jaz kaj potreboval, boš pa ti meni.“ In v tem smislu je pač vsaka dobrota in usluga nekakšno posojilo, ki ga dobri in plemeniti ljudje ne ostajajo radi dolžni. Saj se že v ljudski govorici zasleduje nekaj sličnega, n. pr. pot posoditi komu = izpremiti ga.

Kakor pa dobrota izvabi dobrotno povračilo, enako trdosrčnost zapira tudi drugim srce in roke; kdor pa dela krivico in škodo, pa celó izzivlja maščevanje.

Upam, da je zdaj vsakomur jasen pregovor: „Kakor se posojuje, tako se vrača.“ Pomenja nekako isto kot Jezusov zlati nauk: „S kakršno mero merite, s tako se vam bo odmerilo“; ali: „Blagor usmiljenim, ker dosegli bodo usmiljenje.“ Seveda priporoča Zveličar še tudi krščansko ljubezen in popolnost, ki veleva, da ne smemo povračevati hudega s hudim ter za svoja dobra dela ne pričakovati povračila že na tem svetu. „Kadar napraviš kosilo ali večerjo, nikar ne vabi svojih prijateljev, ne svojih bratov, ne sorodnikov, ne bogatih sosedov, da te morda tudi oni ne povabijo in se ti povrne. Marveč, kadar napraviš gostovanje, povabi uboge, kruljeve in slepe ...“

Rešitev naloge v št. 5.

Š						n
	m	a	r	t	a	
	D	a	n	t	e	
	n	a	r	d	a	
	o	g	e	n	j	
	a	t	o	m	i	
j						c

Pravo so rešili: Aleš Fani, Černe Lenčka in Vifan Tončka, samostanske gojenke v Šmihelu pri Novem mestu; Triller Neža, učenka III. razr. v Škofji Loki; Marinko Josip, dijak, Bobnar Alojzija, učenka V. razreda

v Novem mestu; Marinko Amalija, učenka V. razreda v Šmihelu; Picelj Franc, učenec IV. razr. v Novem mestu; Zartl Lojzika, Vrbnjak Micika, Santl Micika in Ostrc Anica, Budja Micika, učenke V. razr. pri Sv. Križu na murskem polju; Kogovšek Jakob v Dravljah; Welt Marija, Belec Alojzija, Rošker Marija, Pihlar Ottilija, učenke V. razr. Franc-Joževo dekl. šole v Ljutomeru; Jereb Franica, Podpečan Malči, Mešek Fanci, Gobec Marta in R., Velnar Mici, Živko Ljubica, Štanečič Tilka, učiteljske kandidatkinje pri č.č. solskih sestrah v Mariboru; Scheligo Irma in Vorschitz Marija, stud. paed. v Mariboru; Lorber Betka, Princ Micika, Hamer Katka, Rozman Micika, učenke V. razr. pri Sv. Ilju v Slov. goricah; Margon Marija, učenka II. razr. pri č.č. uršulinkah v Ljubljani; Tramte Minka, uč. III. razr., Jalen Ivanka, Kmet Minka, Klofutar Dora, Draksler Ivanka, Kralj Lizi, Kalinger Malči, Mikuš Anica, Mali Angela, Mayr Anica, Paulin Tina, Kramer Olga, Debelak Minka, Rant Mici, učenke II. razreda in Mauer Mimica, učenka I. razr. v meščanski šoli uršul. samostana v Škofji Loki.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravništvo sv. Petra cesta št. 78, v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripravniški dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.